

DE RUSSISCHE KRIM

GESCHIEDENIS VAN EEN BETWIST SCHIEREILAND

EMMANUEL
WAEGEMANS

Inhoud

Woord vooraf	7
Landschap en klimaat	11
Bevolking	16
Geschiedenis	17
De eerste jaren onder Russische heerschappij	31
De 'Taurische' reis van Catharina de Grote (1787)	43
Russen ontdekken de Krim: de pioniers	58
De adel op de Krim	71
Het Westen ontdekt de Krim	80
De Krimoorlog en de nasleep	82
Na de Krimoorlog	88
De Russische Rivièra (Roesskaja Rivjera)	90
De crisis 1905-1917	98
De Krim onder de Sovjets en na het communisme	102
De Krim als 'kuuroord van heel de Sovjet-Unie'	111
De Krim in de literatuur en de beeldende kunst	117
Plaatsnamen op de Krim	133
Bibliografie	135
Verantwoording illustraties	137

Woord vooraf

Er zijn streken die eeuwenlang
onbeweeglijk blijven,
Begraven in mist en mos,
Maar er zijn er ook waar elke steen
Gonst van de stemmen der tijdperken.
Ilja Selvinski

De Krim is zo'n land. Het is niet zo groot, maar het heeft veel betekenis voor degenen die er gewoond hebben. Het schiereiland de Krim is eeuwenlang bewoond door verschillende volkeren – Tauri, Scythen, Goten, Russen, Grieken en Tartaren. Vooral de Tartaren hebben er lang gewoond en zijn dan ingelijfd bij Rusland, dat hun de kans liet te blijven of te emigreren (naar Turkije). In de 19de eeuw is de Krim helemaal verrussischt, maar de Krim-Tartaren bleven er wonen als een minderheid. Na de Krimoorlog in het midden van de 19de eeuw zijn weer eens vele Tartaren vertrokken naar Turkije. In de Tweede Wereldoorlog hebben sommige Krim-Tartaren gecollaboreerd met de Duitse bezetter, wat Stalin ertoe aangezet heeft alle Krim-Tartaren naar andere delen van de Sovjet-Unie te deporteren. Nu werd het schiereiland helemaal gedomineerd door Russen en Oekraïners. In 1954 'schonk' partijleider Chroesjtsjov het schiereiland aan Oekraïne. Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991

bleef het bij Oekraïne, maar de spanningen tussen de Russische bewoners van de Krim en de autoriteiten in Kiev bleven aanslepen, tot de kiezers zich in 2014 in een referendum uitspraken voor de onafhankelijkheid. Kort daarna annexeerde Rusland het schiereiland. Deze schending van de status quo en van internationaal recht kon rekenen op scherp verzet van de rest van de wereld, die de bezetter betaald zette met een boycot. In 2018 opende Rusland een brug tussen het schiereiland en het Russische vasteland, waardoor de Krim direct vanuit Rusland bereikt kan worden.

In mijn boek schets ik de geschiedenis van dit schiereiland en probeer ik uit te leggen waarom het voor de Russen zo belangrijk is en waarom het zo veel emoties oproept en waarom Rusland bereid is ervoor in oorlog te gaan.

Ik dank Arie van der Ent (Hermanivka, Oekraïne) voor de vertaling van de gedichten.

Het Zwaluwnest, uithangbord van de Krim

Landschap en klimaat

Het schiereiland de Krim ligt aan de Zwarte Zee. In het oosten en noordoosten liggen de Straat van Kertsj en de Zee van Azov. In het noorden wordt het schiereiland met het (Oekraïense) vasteland verbonden door de landengte van Perekop (8 km breed) met een spoorwegverbinding en auto-wegen. Er is ook een overzetdienst tussen Kertsj en het schiereiland Taman. Over land grenst de Krim aan de regio Cherson van Oekraïne. In 2018 bouwde Rusland, dat de Krim in 2014 geannexeerd had, een 19 km lange brug over de Straat van Kertsj, waardoor de Krim direct verbonden is met het Russische vasteland.

Het territorium van de Krim kan ingedeeld worden in drie delen: de laagvlakte, de bergen en de zuidkust. De laagvlakte beslaat ongeveer twee derde van de oppervlakte van het schiereiland. Het zijn uitgebreide steppevlakten, die pas in de jaren 1960 vruchtbaar zijn gemaakt. De bergen strekken zich uit van het noordoosten tot het zuidwesten, met een lengte van 180 km, niet breder dan 50 km. De bergketen in het zuiden heeft de hoogste bergen. De hoogste berg (Roman-Kosj) is 1545 m hoog. In de bergen van de Krim komen honderden karstgrotten voor, de langste is Kizil-Koba.

Tussen de zuidelijke bergketen en de kust ligt de zogenaamde zuidkust van de Krim, een smalle strook land die 150 km lang is en 2 à 3 km breed. Doordat de zuidelijke bergketen de kust beschermt tegen de koude wind uit het noorden, is hier een klimaat ontstaan dat gunstig is voor het toerisme en de uitbouw van kuuroorden.

Roman-Kosj, de hoogste berg van de Krim (1545 m)

Aj-Petri, de meest beklommen berg op de Krim (1234 m)

De Krim telt veel meren (50), rivieren en waterlopen (1500). De langste rivier is de Salgir, met een lengte van 204 km.

Op het kleine schiereiland is er een groot klimatologisch contrast: gematigd in het noorden, subtropisch in het zuiden, met minder neerslag en langere dagen met zonneschijn. De warme lucht die van het zuiden komt, kan gemakkelijk door de niet al te hoge bergen breken naar de steppegebieden, terwijl de bergen beletten dat de koude lucht uit het noorden doordringt tot in het zuiden.

De winter is doorgaans kort en vochtig, met onregelmatige sneeuwval. De gemiddelde temperatuur in januari bedraagt

De Krim op de kaart van Pieter van der Aa (Leiden, 1700)

3-4 °C, in juli 24 °C. De lente begint vroeg, soms begint de opwarming al in februari. Begin maart beginnen de fruitbomen te bloeien, maar in maart en april kan nog vorst voorkomen. De lente is droog en winderig. De zomer is helder, heet en windstil, en duurt gewoonlijk van midden mei tot eind september. In mei en juni ziet de Krim er heel groen uit, maar tegen het midden van de zomer beginnen de bladeren geel te worden door de hete zon en de geringe neerslag.

Velen vinden de herfst het aangenaamste jaargetijde van de Krim. Het is warmer dan de lente. Soms beleeft het eiland een tweede lente in september. In oktober (het zogenaamde 'fluwelen seizoen') bedraagt de temperatuur van het water 18-21 °C. Pas in de tweede helft van november verandert het weer drastisch. De winter telt echte vorstdagen, er valt sneeuw, maar die blijft niet lang liggen. Vaker valt er regen, die afgewisseld wordt met mooie, heldere dagen.

Het noorden van de Krim heeft een gematigd continentaal klimaat: koude winters en warme zomers. In de bergen is het gematigd koud en vochtig. De winter begint er gewoonlijk in het midden van oktober en duurt tot eind maart, maar is niet erg streng, met minima tot -4 °C in januari. Soms ligt er een meter en meer sneeuw op de bergtoppen. De zomer is kil: in juli is het er niet warmer dan 15-16 °C. Het weer in de bergen is wisselvallig: in januari kan de temperatuur schommelen tussen -10 en +10 °C, in mei kan het er nog sneeuwen. Zelfs in de warme zomermaanden kan de temperatuur zakken tot 0 °C.

Aan de zuidkust overweegt het subtropische Middel-

Herfstkleuren op de berg Aj-Petri

landse Zeeklimaat. De zon schijnt er bijna altijd. Men telt er 250 à 270 zonnige dagen in het jaar, hoewel in de winter en de lente vaak regen en mist van de bergen komt. Het zwemseizoen duurt van eind mei tot begin oktober, de temperatuur van het water bedraagt dan 26 °C.

De Russische Krim. Geschiedenis van een betwist schiereiland
Emmanuel Waegemans

© 2022 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, 2060 Antwerpen en Emmanuel
Waegemans. Gemaakt onder licentie van Davidsfonds.
'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van Davidsfonds
vzw, Quinten Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk mei 2022

Opmaak omslag: Buro Blikgoed
Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto-
kopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3909 1
D/2022/0034/283
NUR 680